

A NÉPHAGYOMÁNY BEÉPÍTÉSE

a szlovákiai magyar óvodákban és iskolákban
zajló nevelő-oktató munkába

- stratégiai tervvezet -

HAGYOMÁNYOK HÁZA
HÁLÓZAT
SZLOVÁKIA

2022.

március

COMENIUS
Pedagógiai Intézet, khsz.
Komárom, Tiszti Pavilon
E-mail: comeniuspi@comeniuspi.sk
Tel.: +421-35-7714765
Mobil: +421-905-912006

HAGYOMÁNYOK
HÁZA HÁLÓZAT
S z l o v á k i a
Szabadság tér 30, 986 01 Fülek
www.elohagyomany.sk
E-mail: elohagyomanypt@gmail.com

Bevezetés

A néphagyománynak az intézményesített nevelő-oktató tevékenységekbe való beépítése és minél szélesebb körű kiterjesztése kiemelt fontossággal bír. Egyrészt azért, mert a globalizálódó, rendkívüli ütemben változó és sok területen értékzavaros világunkban egyre nyilvánvalóbbá válik: a korszerű oktatás, a modern iskola nem hagyhatja figyelmen kívül, nem lépheti át a hagyományos kultúra elemeit. Éppen ellenkezőleg, a sikeres modernizációt az jellemzi, hogy az új kihívásokra adott válaszai az évszázadokon át formálódott tapasztalatokra, tudásokra és értékekre alapoznak. Kiemelt fontosságú azért is, mert az ismeretközpontú oktatásról a kompetenciaalapú oktatásra történő áttérés kifejezetten kedvez a néphagyománnyal kapcsolatos pedagógiai tevékenységeknek – gazdagítja a tanulás-tanítás céljait, tartalmait, módszereit és eszközrendszerét egyaránt. Harmadrészt azért, mert a kisebbségben élő nemzetközösségünk önazonossága megőrzésének, nyelve és kötődése megtartásának és fejlődésének egyik záloga a hagyományos kultúránk megismerésében, megélésében és továbbvitelében rejlik. Olyan tudást és értéket hordoz, ami napjainkban is tiszta, hiteles forrást nyújt az ifjú nemzedék oktatásához és neveléséhez. Az oly gyakran felvetődő, „Mitől magyar a magyar iskola?” kérdésre adható válaszok között meghatározó a hagyománykövetítés intézményi szintje, minősége és hatékonysága.

Ez a meggyőződés vezérelte a Comenius Pedagógiai Intézet és a Hagyományok Háza Hálózat – Szlovákia szakembereit, amikor a néphagyomány nevelő-oktató munkába történő beépítésének a lehetőségeit keresve 2017-ben együttműködésre léptek. A közös munka első eredményeként két, 60 órás pedagógus-továbbképzési program került akkreditálásra, „Népi játékok és néptánc az óvodában és az iskolában”, valamint „A néphagyomány beépítése az óvodai és iskolai nevelő-oktató munkába” címmel. A képzéseken – a pedagógusok szakmai fejlődését szabályozó akkori törvény megszűntéig, 2019. augusztus 31-ig – 9 csoportban összesen 164 magyar pedagógus vett részt Dél- Szlovákia különböző régióiban.

A továbbképzések során lefolyt beszélgetések, tapasztalatcserék, gyakorlati felvetések és fejlesztési igények rámutattak, hogy a néphagyománynak a felvidéki

magyar óvodákban és iskolákban zajló nevelő-oktató munkába való beépítését tervezetten és hatékonyan csak egy alapos helyzetkép ismeretében lehet támogatni és koordinálni. A két szervezet szakemberei – immár a koronavírus okozta világjárvány korlátozott keretei között – 2020-ban állapodtak meg, hogy országos felmérést készítenek a magyar óvodák és alapiskolák körében a hagyományközvetítés helyzetéről. A 2021 tavaszán lefolytatott kérdőíves felmérés – amelybe 86 óvoda és 72 alapiskola kapcsolódott be – a következő területeket vizsgálta: (1) az intézmények viszonyulását a hagyományközvetítéshez, (2) a hagyományközvetítés oktató-nevelő munkába való beépülésének jelenlegi helyzetét, (3) az intézményeknek a vizsgált területtel kapcsolatos jövőbeli fejlesztési céljait, terveit és az ezekhez szükséges külső támogatási, segítségnyújtási igényeket, (4) a két szervezet által biztosított pedagógus-továbbképzések résztvevőinek gyakorlati visszajelzéseit és tapasztalatait. Az országos felmérés eredményeit összefoglaló és elemző jelentés 2021 őszén készült el, és minden érdeklődő számára hozzáférhető.

Az átfogó felmérés eredményeire és a két szervezet gazdag szakmai-pedagógiai-módszertani tapasztalataira alapozva, a Comenius Pedagógiai Intézet és a Hagyományok Háza Hálózat – Szlovákia közös szakmai műhelyében 2021 őszén indult el a komplex fejlesztési stratégia kidolgozását előirányzó munka. Közel féléves intenzív munka eredményeképpen, 2022 februárjára készült el *„A néphagyomány beépítése a szlovákiai magyar óvodákban és iskolákban zajló nevelő-oktató munkába”* című stratégiai tervezet, amelyet ezúton a szlovákiai magyar pedagógustársadalom és a szakmai nyilvánosság elé tárunk.

Az előterjesztett dokumentummal kapcsolatban az alábbiakat tartjuk fontosnak megjegyezni:

- a tervezet a két szervezet által közösen gondozott szakmai területet, a néphagyomány beépítését a nevelő-oktató munkába kívánja átfogó módon, rendszerszintű megközelítésben megvizsgálni, valamint összegezni a fejlesztést és fejlődést támogató célokat, feladatokat, tevékenységeket és teendőket;
- a tervezet a hagyományközvetítés intézményi – óvodai és iskolai – lehetőségeire, elsősorban a nevelő-oktató munkára irányul, melynek fő színterei: a tanórák (tantárgyak általában vagy speciális tantárgy(ak), illetve kereszt témák), a napközis tevékenységek, a szakköri munka, a tematikus projektnapok és projekthetek, a tehetséggondozó programok, valamint a bemutatók, seregszemlék. Ezen meghatározás alapján a tervezet elsősorban a 3 – 18 éves gyermekeket és tanulókat, valamint a pedagógusokat és pedagógushallgatókat érinti;
- a két civil szakmai intézmény, ill. szervezet képviselői tudatosítják, hogy a hagyományközvetítés alábbiakban összegzett cél- és feladatrendszer túlnő emberi és anyagi lehetőségeiken, jog- és hatáskörük az iskolai nevelő-oktató munka befolyásolására korlátozott. A stratégia sikeres megvalósítása feltételezi mind az érintett tanügyi szervek, mind a további, a témában érintett intézmények, szervezetek és szakmai műhelyek koordinált együttműködését;
- a tervezet kidolgozói tudatosítják, hogy a stratégiában felvázolt feladatok és tevékenységek részben már megvalósultak, vagy megvalósításuk az oktatási-nevelési intézményekben folyamatosan zajlik. E feladatok és tevékenységek a problémakör komplexitásának a szemléltetése, valamint a minőség fejlesztése érdekében kerültek a tervezetbe;
- a két szervezet képviselői, az alábbiakban vázolt átfogó cél- és feladatrendszer sikeres megvalósulása érdekében szükségesnek tartják megteremteni a szakmai és szervezési feladatok irányításának és koordinálásának intézményesített támogatását (emberi és anyagi erőforrások, szervezeti keret).

Fotó: Farkas József

A jelen tervezetbe foglalt, hosszútávú célok sikeres megvalósítása érdekében az elkövetkező időszakban (2022 első felében) a következő lépéseket tervezzük:

1. Minél szélesebb körben megismertetni a szlovákiai magyar óvodák és iskolák vezetőivel és pedagógusaival ezen stratégiát, amely az intézményekkel és a pedagógusokkal tervezett együttműködésünk szakmai keretét jelöli ki.
2. A témában érintett szervezetek, intézmények és szakmai műhelyek képviselőit azzal a céllal megszólítani, hogy kapcsolódjanak be a stratégiában megfogalmazott célok és feladatok megvalósításába – célunk egy stabil szakmai háttértámogató rendszer létrehozása és a hálózati együttműködés erősítése. Ebben az összefogásban, együttműködésben látjuk a stratégia sikeres megvalósulásának garanciáját és a felvidéki magyar nevelési-oktatási intézményekben folyó hagyományközvetítés minőségi jobbítását.

COMENIUS
Pedagógiai Intézet, khsz.
Komárom, Tiszti Pávilon
E-mail: comeniuspi@comeniuspi.sk
Tel.: +421-35-7714765
Mobil: +421-905-912006

HAGYOMÁNYOK
HÁZA HÁLÓZAT
S z l o v á k i a
Szabadság tér 30, 986 01 Fülek
www.elohagyomany.sk
E-mail: elohagyomanypt@gmail.com

A-terület: Adatbázisok, jegyzékek, regiszterek

1. Létrehozni és folyamatosan aktualizálni a szlovákiai magyar óvodák és alapiskolák címjegyzékét (iskolatípus, székhely, elérhetőségek, igazgató neve, ...).
2. Összeállítani azon óvodák és alapiskolák jegyzékét, amelyek – bevallásuk szerint – az intézmény pedagógiai programja szintjén tervezik és koordinálják a hagyományközvetítés céljait és feladatait (az intézmény neve és székhelye, az intézmény pedagógiai programja elektronikus formában).
3. Összeállítani azon alapiskolák jegyzékét, amelyekben a hagyományközvetítés, valamint a helyi és regionális ismeretek önálló tantárgy keretében valósul meg (az iskola neve és székhelye, a tantárgy rövid leírása, oktató(k) neve és elérhetősége).
4. Összeállítani azon alapiskolák jegyzékét, amelyekben a hagyományközvetítést érintő, rendszeres szakköri tevékenység folyik (az iskola neve és székhelye, a szakkör irányultsága, tartalma, a szakkörvezető neve és elérhetősége)
5. Összeállítani azon pedagógusok jegyzékét, akik nyitottak a hagyományközvetítés terén az egyéni szakmai fejlődésre – továbbképzéseken, szakmai bemutatókon, fórumokon, konferenciákon, ... való részvételre (az intézmény neve és székhelye, a pedagógus neve és elérhetősége)
6. Összegyűjteni és bemutatni azokat a helyi és regionális jellegű kiadványokat (olvasókönyv, munkafüzet, segédtankönyv, ...), amelyeket az érintett intézmények a hagyományközvetítés során kiegészítő tananyagforrásként használnak.
7. Összeállítani azon külső szakemberek (előadók, oktatók, mentorok, tanácsadók, ...) jegyzékét, akik vállalják a pedagógusok szakmai fejlesztését, segítségét a hagyományközvetítés terén (név, elérhetőség, szakmai profil, támogató tevékenység pontosabb leírása, földrajzi/területi hatókör, ...)
8. Összeállítani Szlovákia magyar jellegű tájházainak jegyzékét (helyszín, elérhetőség, vezető neve, a tájház tartalmi jellemzői, vállalnak-e foglalkozást a gyermekek/tanulók számára – milyen területen?)
9. Összeállítani a gyermekek/tanulók számára kézműves foglalkozások megtartását vállaló szakemberek jegyzékét (név, elérhetőség, foglalkozási terület)
10. A fentiekben leírt adatbázisok, jegyzékek folyamatos karbantartása, frissítése és hozzáférhetővé tétele az érdeklődő óvodák, iskolák és pedagógusok számára.

B-terület: Tartalomfejlesztés, tantervi beépítés

1. Felülvizsgálni a magyar óvodákat és alapiskolákat érintő tartalomszabályozó dokumentumokat (állami oktatási programok, kerettantervek, tartalmi és kimeneti standardok, ...) és szükség esetén javaslatokat tenni a hagyományközvetítés megerősítésére.
2. Kidolgozni olyan pedagógiaiprogram-mintákat és mintatanterveket, amelyek segítik azon óvodák és iskolák fejlesztő munkáját, ahol tudatosan, intézményi szinten kívánják tervezni és koordinálni a hagyományközvetítés feladatait (tanórákon: általában bármelyik tantárgyban / egyedi tantárgy keretében / kerestémák révén; napközis tevékenységekben; szakköri foglalkozások keretében; projektnapok keretében, stb.)
3. Ösztönözni és szakmailag támogatni a hagyományközvetítés sajátos tantárgya tartalmi kifejtését, összeállítását és engedélyeztetését.

C-terület: Tartalomhordozók

1. Ösztönözni és szakmailag segíteni a magyar iskolák számára készülő tankönyvek, munkafüzetek és egyéb tananyagforrások szerzőit a hagyományok beépítésére a tananyagtartalmak közé.
2. Szakmailag segíteni helyi és regionális kiadványok, kiegészítő tananyagforrások összeállítását és kiadását.
3. Hagyományos (nyomtatott) és digitális módszertani segédanyagok összeállításával és kiadásával segíteni a pedagógusok munkáját a hagyományközvetítés terén.
4. Létrehozni a digitális hang- és képanyagok tárházát, segítendő a pedagógusok munkáját a hagyományközvetítés terén.

D-terület: Pedagógusképzés

1. Ösztönözni és szakmailag támogatni, hogy a magyar nyelven folyó, közép- és felsőfokú pedagógusképzés kötelező tartalmában nagyobb mértékben legyen jelen a hagyományközvetítés témája.
2. Ösztönözni és szakmailag támogatni, hogy a pedagógusképzés során a hagyomány-közvetítés jelenjen meg különböző dúsító, bővítő programok keretében (választható tantárgy, szakmai-módszertani nap, ...)
3. Ösztönözni és szakmailag támogatni, hogy a hagyományközvetítés témaköre bekerüljön a pedagógushallgatók által kidolgozandó feladatokba, munkákba (szemesztrális munkák, záródolgozatok, diplomamunkák, kutatómunkák, tudományos diákköri tevékenységek, ...)

E-terület: Pedagógus-továbbképzés

1. Továbbképzési programokat összeállítani a hagyományközvetítés témakörében, a 138/2019 sz. törvényben aktualizációs képzésként meghatározott formában. Oktatók, képzők felkészítése a programokhoz. Programok lebonyolítása, szervezése.
2. Továbbképzési programokat kidolgozni a hagyományközvetítés témakörében, a 138/2019 sz. törvényben innovációs képzésként meghatározott formában. Oktatók, képzők felkészítése a programokhoz. Programok lebonyolítása, szervezése.
3. Nem akkreditált pedagógus-továbbképzési programokat összeállítani a hagyományközvetítés témakörében a pedagógusok igényei, visszajelzései alapján. Oktatók, képzők felkészítése a programokhoz. Programok lebonyolítása, szervezése.

F-terület: Tudásépítés és tudásmegosztás

1. Kialakítani azokat a kistérségi és regionális összejövetele formákat (bemutató órák, módszertani napok, szakmai fórumok, ...), amelyek célja a meglévő jó gyakorlatok bemutatása és megosztása, a tapasztalatcsere, valamint az együttműködések létrejötte.
2. Meghatározott rendszerességgel országos szakmai konferencia keretében követni a hagyományközvetítés iskolai szerepének fejlődését, haladását, bemutatni az új tudásokat, ismereteket, a jó pedagógiai gyakorlatokat, és felvázolni a következő időszak fejlesztési irányait, céljait és feladatait.
3. Működtetni egy olyan, a felvidéki magyar óvodák, iskolák és pedagógusok nevelő-
oktató munkáját segítő honlapot, amelyen a hagyományközvetítéssel kapcsolatos ismeretek, információk, pedagógiai dokumentumok, anyagok, források, adatbázisok, jegyzékek, regiszterek, stb. egy helyen, rendszerezett formában megtalálhatóak és nyilvánosan hozzáférhetőek.
4. Kialakítani a hagyományközvetítés feladatrendszerének megvalósításában érintett intézmények, szervezetek és szakmai műhelyek hálózatát és együttműködésük kereteit.

G-terület: Szemléletformálás, eredmények bemutatása, forrásbővítés

1. A jó gyakorlatokat, a követhető mintákat és példákat bemutatni, elismerni, terjeszteni (szakmai rendezvények, sajtó, seregszemlék, ...).
2. Létrehozni egy olyan díjat, amelyet a hagyományközvetítés terén jelentős eredményeket és fejlődést elérő óvoda, iskola, illetve pedagógus kap („Hagyományközvetítő Óvoda”, „Hagyományközvetítő Iskola”, „Hagyományközvetítő Pedagógus”).
3. Hazai és anyaországi anyagi források, pályázatok által támogatni a hagyományközvetítés minél szélesebb körű, eredményes és hatékony beépülését a felvidéki magyar óvodák és iskolák nevelő-oktató munkájába.
4. Pályázati és egyéb anyagi források által segíteni az óvodákat és iskolákat a hagyományközvetítéshez szükséges tárgyi eszközök (hang- és képforrások, tansegédeszközök, kiadványok, felszerelések, munkaanyagok, stb.) megszerzésében.

Komárom – Fülek, 2022. március 7.

